

Ἑλληνική Ὀρθοδοξία, Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο καί ἡ ἐν ΗΠΑ Ἐκκλησία¹

(Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Ἐλπιδοφόρου Λαμπруνιάδου,
Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου)

Σεβασμιώτατοι,
Αἰδεσιμ. Κοσμήτωρ π. John Behr,
σεβαστοὶ πατέρες,
ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφές,

Αἰσθάνομαι ἰδιαίτερη χαρὰ σήμερα νά βρίσκομαι στούς χώρους τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἁγ. Βλαδιμήρου, ἑνός φυτωρίου τῶν θεολογικῶν γραμμάτων καί τῆς ἱερατικῆς κλήσεως, τό ὁποῖο θεμελίωσε ἡ ρωσική πνευματικότητα καί ἡ διάνοηση μεγάλων σκαπανέων τοῦ πνεύματος καί λειτουργῶν τοῦ ὑψίστου, ὅπως οἱ πατέρες Γεώργιος Φλωρόφσκυ, Ἀλέξανδρος Σμέμαν καί Ἰωάννης Meyendorff.

Ἐκφράζω τίς εἰλικρινεῖς εὐχαριστίες μου στούς ἀξίους διαδόχους τῶν ὡς ἄνω μεγάλων θεολόγων γιά τήν πρόσκλησή τους νά συμμετάσχω στό ὑψηλοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἐπιπέδου Συμπόσιο αὐτό καί νά ἔχω τήν εὐκαιρία νά διαβιβάσω σέ ὅλους τίς πατρικές εὐχές καί τίς Πατριαρχικές εὐλογίες τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου, τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἁγίας Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

(Λυποῦμαι γιά τό γεγονός ὅτι ἡ λόγω τῆς τελευταίας συνεδρίας τῆς Ἁγίας Ἱερᾶς Συνόδου καθυστερημένη ἄφιξή μου, δέ μοῦ ἐπέτρεψε νά παρακολουθήσω τίς δύο πολύ ἐνδιαφέρουσες παρουσιάσεις τῶν κυρίων Timothy Clark καί George Lewis Parsenios).

Τό θέμα τό ὁποῖο καλοῦμαι σήμερα νά παρουσιάσω ἐνώπιον σας εἶναι ἡ «Ἑλληνική Ὀρθοδοξία καί τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο καί ἡ ἐν ΗΠΑ Ἐκκλησία». Ξεκινῶντας ἀπό τό περιεχόμενο καί τήν ἱστορική ἐξέλιξη τοῦ ὅρου «Ἑλληνική Ὀρθοδοξία» θά προσπαθήσω νά διερευνήσω τή σχέση του μέ

¹ Διάλεξη στό ἐτήσιο Θερινό Συμπόσιο τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου, Νέα Ὑόρκη, 12 Ἰουνίου 2010.

τό Οικουμενικό Πατριαρχείο και, τέλος, μέ βάση αὐτά θά ἐρμηνεύσω τή στάση τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἐπί τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως στίς ΗΠΑ και θά παρουσιάσω τό ὄραμά της γιά τό μέλλον τῆς ἀμερικανικῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀπό τῆς συστάσεως αὐτῆς ὑπό τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπί τῆς γῆς και ἰδίως ἀπό τῆς ἀρχῆς τῆς ὀργανώσεώς της ὑπό κατά τόπους Ἐπισκόπους ἐπηρεάσθη βαθύτατα, ὅπως ἦταν ἄλλωστε φυσικό, ἀπό τό πολιτικό, διοικητικό και πολιτισμικό πλαίσιο τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, χαρακτηριζομένης, ὡς αὐτοκρατορίας, ἀπό συγκρητισμό, πολυεθνικότητα, και πολυπολιτισμικότητα, ἀλλά και ἀπό ἐνιαῖο δίκαιο, ἐνιαία δομή διοίκησης, κοινή γλῶσσα, κοινό νόμισμα κλπ. Ἀπό τή στιγμή πού ὁ Χριστιανισμός, μετά τήν περίοδο τῶν διωγμῶν κατεγράφη ὡς γνωστή και ἀνεκτή, στήν ἀρχή, και ἐπίσημη, ἐν συνεχείᾳ, θρησκεία τῆς αὐτοκρατορίας ἢ ἴδια ἢ ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας ἐπηρεάσθη ἀλλά και ἐπηρέασε τήν ταυτότητα τοῦ ρωμαίου πολίτη. Δέν θέλω ἐδῶ νά ἐπεκταθῶ στό πόσο ἢ Θεία Πρόνοια εἶχε μέ αὐτό τόν τρόπο προετοιμάσει τό πολιτικό και πολιτισμικό ἱστορικό πλαίσιο γιά τήν ἐξάπλωση και ἐδραίωση τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, οὔτε στό πόσο ἢ πολυεθνική και πολυπολιτισμική ταυτότητα τῆς αὐτοκρατορίας διευκόλυναν τόν ἐπί τῶν ἰδίων ἐξωτερικῶν στοιχείων βασιζόμενο χριστιανισμό.

Θέλω ὅμως νά ἐπιστήσω τήν προσοχή σας στήν ἔννοια και τό περιεχόμενο τοῦ ρωμαίου πολίτη (ἢ κατοίκου τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας), κυρίως ἀπό τήν ἐποχή πού αὐτός ἄρχισε νά ἔχει ὡς χαρακτηριστικό τῆς ταυτότητός του τή χριστιανική θρησκεία.

Ὁ ρωμαῖος χριστιανός φυλετικά μπορεῖ νά ἀνήκει σέ ὅποιοδήποτε ἔθνος, νά ἔχει ὡς μητρική ὅποιαδήποτε γλῶσσα και παρά ταῦτα νά εἶναι πιστός ὑπαγόμενος στόν ἕνα Ἐπίσκοπο τῆς πόλεως τῆς προσωρινῆς ἢ τῆς μονίμου κατοικίας του, ὅπως ἀπό κοσμικῆς ἀπόψεως ὑπήγετο στόν διοικητή ἢ ρωμαῖο ἑπαρχο τῆς περιοχῆς. Ἡ ἰδιότητά του ὡς πολίτη τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ εἶχε, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, τά ἴδια χαρακτηριστικά τῆς ἰδιότητάς του ὡς πολίτη τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας: ἀνεξαρτήτως φυλῆς, γλώσσας ἢ καταγωγῆς.

Ἀνάλογη ἦταν και ἡ ταυτότητα τῆς ἐντός τῆς Αὐτοκρατορίας Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας: Βάση και κριτήριο τῆς

ὀργάνωσης ὑπῆρξε ἐξ ὑπαρχῆς τό γεωγραφικό κριτήριο, μέ ἕνα ἐπίσκοπο γιά κάθε πόλη, στόν ὅποιο ὑπήχθησαν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς, χωρίς γλωσσική ἢ ἄλλη διάκριση, κατά τήν ἀποστολική διδασκαλία: «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδέ Ἑλληνας, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδέ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καί θῆλυ· πάντες γάρ ὑμεῖς εἶς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.» (Γαλ. 3, 28).

Ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀρχῆς, οἱ Ἐκκλησίες ὀνομάζονται σήμερα «Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας», «Ἐκκλησία Ἀντιοχείας», «Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων», «Ἐκκλησία Ρωσσίας» καί οὕτω καθ' ἑξῆς, μέ γεωγραφικούς δηλαδή προσδιορισμούς. Εἶναι ἀντιπαραδοσιακὸ καί ἀντικανονικὸ ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς ἀπόψεως νὰ ὀνομάζονται τὰ Πατριαρχεῖα ὡς «Ρωσικόν», «Σερβικόν», «Ρουμανικόν», «Βουλγαρικόν» ἢ «Γεωργιανόν», καί οἱ Πατριάρχες: «Πατριάρχης τῶν Ρώσων», «τῶν Σέρβων», «τῶν Ρουμάνων», «τῶν Βουλγάρων» ἢ «τῶν Γεωργιανῶν», διότι οἱ χαρακτηρισμοὶ αὐτοὶ εἰσάγουν ὄχι μόνο στή διασπορά, ἀλλὰ καί στίς κατὰ τόπους Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες τὸ ἐθνοφυλετικὸ κριτήριο καί διχάζουν τὸ ποίμνιο τοῦ ἐπισκόπου τοῦ τόπου μέ βάση τὴν ἐθνικὴ καταγωγή, ἀφήνοντας περιθώριο γιά εἰσπήδηση εἰς ἐτέραν ἐπαρχία καί παρ' ἐνορίαν πράξη. Αὐτὸ ἰσχύει καί σὲ ἐπίπεδο τοπικῆς Ἐκκλησίας καί στή διασπορά, διότι οἱ ἱεροὶ κανόνες δὲν μπορεῖ νὰ ἔχουν ἐπιλεκτικὴ καί περιπτωσιακὴ ἰσχύ, ἀλλὰ καθολικὴ.

Ἡ ἐμπειρία καί ἡ διδασκαλία αὐτὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀποτυπώθηκε καί στίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, οἱ ὅποιες κωδικοποίησαν καί κατέγραψαν δεσμευτικά γιά ὅλο τὸν χριστιανισμό ὄχι μόνο τὴν ἀπαξ παραδοθεῖσα πίστη καί τό δόγμα τῆς, ἀλλὰ τίς ἀρχές τῆς διοικητικῆς τῆς ὀργανώσεως. Οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι, ἐφιστῶ τὴν προσοχή σας, δὲν ἐδογματίσαν ἐκ τοῦ μή ὄντος, οὔτε ἐπέβαλαν ὅρους ἐκκλησιαστικῆς ὀργανώσεως μὴ ὑπαρκτοῦς μέχρι τότε. Τόσο σέ θέματα πίστεως ὅσο καί σέ θέματα διοικήσεως κωδικοποίησαν τὴν ἀποστολικὴ διδασκαλία, τὴν ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας καί τὴν πατερικὴ παράδοση. Οὔτε χρειάζεται ἐδῶ νὰ ἐπεκταθῶ στήν παρουσίαση τῆς ἐπαρκῶς ἤδη ἀποδειχθείσης ἐσφαλμένης διακρίσεως τῶν Ἱερῶν Κανόνων σέ δογματικούς, μὴ δυναμένους νὰ ἀναθεωρηθοῦν, καί σέ διοικητικούς, ἐπιδεχομένους τροποποίησιν.

Ἐπανερχόμενος στήν ἀνάλυση τῶν ὄρων, ὑπενθυμίζω ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐντός τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, αὐτῆς πού κατὰ τὸν 18^ο αἰῶνα ὀνομάστηκε ἀπὸ δυτικούς ἱστορικούς ὡς

Βυζαντινή, ώνομάστηκε Ρωμαϊκή, όταν άρχισαν νά έμφανίζονται σχισματικές και αίρετικές έκκλησιαστικές δομές, οί όποίες έπρεπε νά διακρίνονται από άπόψεως όρολογίας. Αυτό έγινε έντονώτερο και καθιερώθηκε στό χώρο τής Όρθόδοξης Άνατολής μετά τό Σχίσμα του έτους 1054 και κυρίως μετά τήν επικράτηση τής Όθωμανικής επί τής Άνατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Ό άλλόπιστος πλέον Σουλτάνος επικύρωσε και καθιέρωσε και επισήμως τόν όρο «Ρωμαϊκόν έθνος» (Rum Milleti = Roman nation) προκειμένου περί όλων τών χριστιανών Όρθοδόξων κατοίκων τής αυτοκρατορίας πού κατέλαβε. Για τόν Σουλτάνο, όπως άλλωστε και για τόν προκάτοχό του Αυτοκράτορα, δέν υπήρχαν διακρίσεις έθνών, αλλά διακρίσεις θρησκειών και όμολογιών. Γι' αυτό, άλλωστε, και οί πληθυσμοί, οί όποιοι έξιςλαμίζοντο δέν όνομάζοντο «Ρωμηοί μουσουλμάνοι», αλλά τουρκοί. Ό έξιςλαμιζόμενος «τούρκευε», άλλαζε ταυτότητα.

Ό Όθωμανική Αυτοκρατορία, δηλαδή, υιοθέτησε και σεβάστηκε τήν ύφισταμένη έκκλησιαστική όρολογία, κατά τήν όποία ό κατακτημένος ρωμαίος χριστιανός δέν διακρινόταν μέ βάση τή γλώσσα και τήν έθνική του καταγωγή, αλλά μέ βάση τήν ιδιότητά του ως μέλος τής Έκκλησίας.

Έτσι, στίς γλώσσες τής Άνατολής (έλληνική, τουρκική, άραβική) τά Πατριαρχεία (Οικουμενικό, Άλεξανδρείας, Άντιοχείας, Ίεροσολύμων) χαρακτηρίστηκαν ως Rum Orthodox (δηλαδή Roman Orthodox) σέ αντίδιαστολή μέ τή Rum Catholic (δηλαδή Roman Catholic) ή μέ τήν Άρμενική ή τή Συριακή Έκκλησίες.

Πρόβλημα δημιουργήθηκε όταν μέ τήν άνοδο του έθνικισμού (19^{ος} αιώνας) στά Βαλκάνια ό όρος Rum μετεφράσθη ως Greek για νά άποτελέσει τήν αίτία τής άνασυγκρότησης και τής αυτοτέλειας τών Όρθοδόξων λαών και από έκκλησιαστικής άπόψεως. Στό μεταξύ, βεβαίως, είχε ιδρυθεί τό Έλληνικό Κράτος και κάθε έννοια έλληνικότητας αντιμετωπιζόταν μέ όρους έθνικιστικούς, δίνοντας έτσι ένα έντελώς διαφορετικό περιεχόμενο στόν άρχικό όρο Rum.

Γιά νά μήν επεκταθώ περισσότερο συνοψίζω άπλώς ως εξής: Ό προέλευση του όρου «έλληνική Όρθοδοξία» έχει λάβει σήμερα ένα περιεχόμενο έθνικού χαρακτήρα, τό όποιο διαστρεβλώνει τήν πραγματικότητα. Ό όρος «Έλληνική Όρθοδοξία» ή «Rum Orthodox» άποδίδεται στήν άγγλική όρθότερα ως «Roman Orthodox». Όπως ό όρος Roman Catholic

δέν μεταφράζεται ως «italian catholic», ἔτσι καί ὁ ὅρος «Rum» ἢ «Roman» Orthodox δέν πρέπει νά μεταφράζεται ως «Greek Orthodox», μέ τρόπο δηλαδή πού νά δίδει ἐθνικό περιεχόμενο σέ μία καθαρά ἐκκλησιαστική ὀρολογία.

Ἡ ἀρχική ἔννοια τοῦ ὅρου διασώζεται καί στίς οὐνιτικές Ἐκκλησίας οἱ ὁποῖες φέρουν δυστυχῶς τόν ἀτυχῆ τίτλο «Greek Catholic». Αὐτοί δέν εἶναι ἀσφαλῶς Ἕλληνες, ἀλλ' οὐνίτες ὑποταγμένοι στόν Πάπα καί ἀκολουθοῦν τόν Βυζαντινό (βλέπε ἀνατολικό ρωμαϊκό) ρυθμό.

Ἐπίσης εἶναι χαρακτηριστικό τό γεγονός ὅτι ὅλοι οἱ σλαβικοί λαοί κατά τήν πρό τῆς ἐμφάνισις τοῦ ἐθνικισμοῦ περίοδο δέν εἶχαν κανένα ἀπολύτως πρόβλημα νά ὀνομάζονται Rum Orthodox καί νά ὑπάγονται στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, τό

ὁποῖο, νά μή ξεχνοῦμε, οὐδέποτε κατέβαλε προσπάθεια ἐξελληνισμοῦ τους, ἀφοῦ αὐτό ἦταν ἀντίθετο πρός τίς ἀρχές καί τήν ἴδια τήν ταυτότητά του ὡς Οἰκουμενικοῦ. Οὔτε κ' ἄν τήν περίοδο τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν Σλαύων ἐπεχειρήθη ὁ ἐξελληνισμός τους: ἀντιθέτως ἐνισχύθη (οὐσιαστικά ἐδημιουργήθη) ἡ γλῶσσα τους μέ τήν ἐκπόνηση ἰδιαίτερου γι' αὐτούς ἀλφαβήτου καί μέ τήν ὑποστήριξη τῆς πολιτισμικῆς τους ταυτότητας.

Εἶναι τυχαῖο ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας ἀπό τόν 18^ο αἰῶνα καί μέχρι τήν Ὀκτωβριανή Ἐπανάσταση δέν εἶχε δυσκολία νά ὀνομάζεται «Ἑλληνο-Ρωσική»², ἢ ἀκόμη καί ἡ δική σας Ἐκκλησία μέχρι το 1971 ὀνομαζόταν «Russian Orthodox Greek Catholic Church of America»³.

Αφοῦ, λοιπόν, φρονῶ, ἀποδείξαμε ἐπαρκῶς ὅτι ὁ ὅρος «Greek Orthodox» προκειμένου περί τῶν Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς δέν εἶναι ἀκριβής ἀπόδοση τῆς πραγματικῆς τους ταυτότητας, μποροῦμε νά ἐρμηνεύσουμε καλύτερα τίς σημερινές ἐξελίξεις τόσο στό χῶρο τῆς διασποράς, ὅσο καί στά ἴδια τά Πατριαρχεῖα.

² Μητροπολίτου Κιέβου Εὐγενίου Μπολχοβίτινωφ, Λεξικὸν ἱστορικὸν περὶ τῶν ἐν Ρωσσίᾳ διαλαμπάντων συγγραφέων ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματῶν τῆς Ἑλληνορωσικῆς Ἐκκλησίας (Μητροπολίτ Εὐγενίη [Βολχοβιτινωφ]: Σловарь исторический о бывших в России писателях духовного чина Греко-российской Церкви), Ἁγία Πετροῦπολη 1818.

³ Orthodox America, 1794–1976, Development of the Orthodox Church in America, New York 1976, σ. 259.

Ἀπό τή στιγμή πού δημιουργήθηκε τό ἀνεξάρτητο Ἑλληνικό Κράτος, τό ὁποῖο ἀπό ἀπόψεως ὀρολογίας ταυτιζόταν μέ τά Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς, αὐτά διῆλθαν περίοδο κρίσεως ταυτότητας.

Τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο παρεχώρησε Αὐτοκέφαλο καθεστώς στίς Ἐκκλησίες Ἑλλάδος, Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Γεωργίας, Πολωνίας, Ἀλβανίας καί Τσεχίας καί Σλοβακίας (19^{ος} - 20^{ός} αἰ.) καί μετά τή μικρασιατική καταστροφή ἔχασε σχεδόν ὅλο τό ἐντός τῆς Τουρκίας ποιμνιό του μέ τήν ὑπογραφή τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης καί τήν ἀνταλλαγή τῶν πληθυσμῶν μεταξύ Ἑλλάδος καί Τουρκίας.

Τά Πατριαρχεῖα Ἀντιοχείας καί Ἱεροσολύμων πέρασαν κρίση ταυτότητας, διότι ἡ ἑλληνικότητά τους κινδύνεψε νά ταυτισθεῖ μέ τήν τύχη τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καί τήν πολιτική τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας. Ἐπίσης καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας, ἔχοντας μετατραπεῖ μετὰ τήν κατάργηση τοῦ Πατριαρχείου ἀπό τόν Μέγα Πέτρο σέ ἕναν κρατικό ὄργανισμό, συμβιβάσθηκε μέ τήν πανσλαβιστική κατεύθυνση τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ Ρωσικοῦ Κράτους κατὰ τόν 19^ο αἰῶνα, διότι αὐτή τῆς παρεῖχε τή δυνατότητα, ἔχοντας τήν πλήρη κάλυψη τοῦ Κράτους, νά προωθῆ καί τὰ δικά της συμφέροντα. Ἔτσι, διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Αὐτοκρατορικῆς Παλαιστινείου Ἐταιρείας τήν 28^η Μαΐου 1882, διὰ τήν παροχή βοήθειας στοὺς ρώσσοις προσκυνητές, μετατράπηκε σέ ὄργανο τῶν τσαρικῶν συμφερόντων στή Μέση Ἀνατολή, προωθῶντας ταυτοχρόνως καί τὰ δικά της συμφέροντα σέ αὐτή τήν εὐαίσθητη περιοχή.

Τό Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας ἔστρεψε τήν προσοχή του στήν ἱερασποτολή πρὸς τοὺς λαούς τῆς Ἀφρικῆς. Ἀφοῦ ἀνέπτυξε καί ἐδραίωσε τήν ὀργανωμένη ἱεραποστολή ἐζήτησε τό ἔτος 2001 ἐπισήμως μέ γράμματα ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο τήν παραχώρησιν τῆς δικαιοδοσίας ἐφ' ὅλης τῆς ἡπείρου. Ἀπό τότε προσετέθη στόν τίτλον τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἡ φράση «καί πάσης Ἀφρικῆς» ἐνῶ μέχρι τότε ἦταν «καί πάσης γῆς Αἰγύπτου» μόνο.

Ὁ ἐθνικισμός χτύπησε τήν πόρτα καί τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, τοῦ ὁποίου οἱ παλαιστίνιοι πιστοὶ ἐδυσκολεύοντο νά καταλάβουν πλέον γιατί ἡ Ἐκκλησία τους ἔφερε τόν τίτλο «Rum Orthodox» (κακῶς μεταφραζόμενο ὡς greek) ἐνῶ οἱ ἴδιοι ὁμιλοῦσαν ἀραβικά καί εἶχαν ἀραβική ἐθνική συνείδηση. Μέ συνετή ὁμως ποιμαντική δράση καί ἐπίδειξη

εὐαισθησίας στίς ἀνάγκες τοῦ παλαιστινιακοῦ ποιμνίου, κατόρθωσε νά ἀντιμετωπίσει τίς ἐκάστοτε ἀναφυόμενες ἐθνικιστικές ἐξάρσεις καί κρίσεις.

Νομίζω ὅτι ἦταν ἀπαραίτητο αὐτό τό περίγραμμα γιά νά μπορέσουμε νά προσεγγίσουμε τή σημερινή κατάσταση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στίς ΗΠΑ καί τή θέση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο δέν εἶναι ἐθνικό μέ τή σημερινή ἔννοια τοῦ ὄρου. Εἶναι συνεχιστής τῆς πατροπαράδοτης, παραδοσιακῆς ἔκφρασης τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅπως διαμορφώθηκε αὐτός ὀργανωτικά στό ἱστορικό πλαίσιο μιᾶς μή ἐθνικῆς, μιᾶς οἰκουμενικῆς Αὐτοκρατορίας καί ὅπως κατεγράφη καί κωδικοποιήθηκε στίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι κατέγραψαν τήν ἀρχική χριστιανική καί ἀποστολική συνείδηση περί ὀργανώσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου μέ βάση καθαρὰ τό γεωγραφικό κριτήριο καί ὄχι τή γλωσσική ἢ τήν ἐθνική καταγωγή. Ἡ δικαιοδοσία κάθε Ἐκκλησίας περιεγράφη ἐπακριβῶς στίς ἀποφάσεις τους, ἐνῶ οἱ συγκροτοῦντες αὐτές ἅγιοι καί θεοφόροι πατέρες ἦσαν ἐν γνώσει ὅτι ὑπῆρχαν περιοχές ἐκτός τῶν ὀρίων τοῦ ρωμαϊκοῦ κόσμου καί ἐκτός τῆς γνωστῆς τότε «οἰκουμένης», τίς ὁποῖες ὀνόμασαν μέ τόν τεχνικό ὄρο «βαρβαρική». Ἡ ποιμαντική εὐθύνη γι' αὐτές τίς περιοχές ἀπεδόθη στόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη.

Οἱ γεωγραφικές δικαιοδοσίες τῶν Ἐκκλησιῶν καί τῶν Πατριαρχείων πού συνεστήθησαν ἀργότερα (ἐνν. μετά τίς Οἰκ. Συνόδους) περιεγράφησαν ἐπίσης ἐπακριβῶς ἀπό τούς Πατριαρχικούς καί Συνοδικούς Τόμους πού ἐξέδωσε τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ἐξασφαλίζοντας καί ἐκφράζοντας τήν πανορθόδοξη συνείδηση καί συναίνεση.

Εἶναι ἀποδεδειγμένο ἐπαρκῶς ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας ἀνέπτυξε ἱεραποστολική δράση στήν Ἀλάσκα ἀπό τόν 18^ο αἰῶνα, ὅταν ἡ περιοχή αὐτή ἀποτελοῦσε ρωσικό ἔδαφος, ὅπως ἄλλωστε ἔπρατταν οἱ Ἐκκλησίες τῶν αὐτοκρατοριῶν τῆς ἐποχῆς στίς ἀπιοκίες τους.

Τό κανονικό ἐρώτημα ἐν προκειμένῳ εἶναι: ἡ ἐδαφική ἐπέκταση ἑνός κράτους συνιστᾷ αὐτονοήτως ἐπέκταση δικαιοδοσίας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ κράτους αὐτοῦ στήν ἐν λόγω περιοχή; Ἡ καί τό ἄλλο ἐρώτημα: Ἡ ἀνάπτυξη ἱεραποστολῆς

σέ γεωγραφικό χῶρο ἐκτός δικαιοδοσίας συνιστᾷ ὡσαύτως ἀξίωση δικαιοδοσίας;

Τό κήρυγμα τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καί ἡ διάδοση τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀσφαλῶς ἐπαινετέα, ἐνῶ ἡ ἀγιότητα καί ἡ θυσιαστική προσφορά τῶν πρώτων ἱεραποστόλων εἶναι παγκοίνως σεβαστά καί ἀποδεκτά.

Ἡ γεωγραφική, ὅμως, δικαιοδοσία τῆς Ἐκκλησίας Ρωσσίας εἶναι σαφῶς περιγεγραμμένη στόν Τόμο τῆς Αὐτοκεφαλίας πού παρέλαβε ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Τό ἐπιχείρημα ὅτι πρώτη αὐτή εὐηγγέλισε ἕνα τμήμα τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου δέν εἶναι ἐκκλησιαστικό, οὔτε καί ἔχει κανονική βάση, ἀλλά ἐκφράζει ἀποικιοκρατική νοοτροπία. Μποροῦμε σέ αὐτό τό σημεῖο νά ἀναφέρουμε καί τὰ παραδείγματα τῆς ρωσικῆς ἱεραποστολῆς στήν Κίνα καί στήν Ἰαπωνία, χῶρες τίς ὁποῖες ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας θεωρεῖ κανονικό της ἔδαφος! Ἡ ὀρθή ἀντιμετώπιση σέ ἀνάλογες περιπτώσεις εἶναι ἡ τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, τό ὁποῖον ἐζήτησε καί ἔλαβε ἐπισήμως τήν δικαιοδοσία ἐπί τοῦ συνόλου τῆς ἀφρικανικῆς ἠπείρου, ὅπως προείπαμε.

Ἡ περαιτέρω παρουσία τῆς Ὁρθοδοξίας στίς ΗΠΑ περί τά τέλη τοῦ 19^{ου} καί κατά τήν διάρκεια τοῦ 20^{ου} αἰῶνα ἔχει τά κοινά χαρακτηριστικά ὅλης τῆς ὀρθοδόξου διασπορᾶς σέ ὅλο τόν κόσμο: οἱ ὀρθόδοξοι ὀργανώθηκαν ἐκκλησιαστικά μέ βάση κυρίως τήν ἐθνική καταγωγή καί τίς Ἐκκλησίες τῆς προελεύσεώς τους.

Ἐπομένως δέν εἶναι δίκαιο νά λέμε ὅτι μέ τόν τρόπο αὐτό... «διεσπάσθη ἡ ἐνότητα αὐτή καί αὐθαιρέτως ἀντικατεστάθη ἀπό τήν ἀνήκουστη ἀρχή τῆς “πολλαπλῆς δικαιοδοσίας”»⁴.

Τά πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα ἐσεβάσθησαν τόν 28^ο κανόνα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί τήν δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπί τῶν ἐκτός τῶν γεωγραφικῶν ὁρίων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν περιοχῶν. Μόνη ἐξαίρεση ἀπετέλεσε, δυστυχῶς, τό Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας, τό ὁποῖο μέσα στήν σύγχυση πού προκλήθηκε στά τέλη τοῦ 19^{ου} αἰῶνα μέ τήν ὀρθή ἀπόδοση καί τό ἀκριβές περιεχόμενο τοῦ ὅρου «Ἑλληνορθόδοξον Πατριαρχεῖον» «Rum Orthodox Patriarchate» παρασύρθηκε ἀπό τήν ἔξαρση τοῦ ἀραβικοῦ ἐθνικισμοῦ καί

⁴ Alexander SCHMEMANN, The love is to remember, in: *Orthodox America, 1794-1976, Development of the Orthodox Church in America*, New York 1976, σ. 12. Πρβλ. σ. 188.

ἔκανε διαφορετικές ἐκκλησιολογικές ἐπιλογές γιά νά ἐπιβιώσει σέ ἕνα περιβάλλον τό ὅποιο χαρακτηρίζεται ἀπό τήν ἐπικίνδυνα αὐξανόμενη τότε ἀντιδυτική του (τοῦ γεωπολιτικοῦ ἐνν. περιβάλλοντος).

Ἡ ἐξέλιξη τῆς παρουσίας τῆς Ἐκκλησίας Ρωσσίας στίς ΗΠΑ ἐπηρεάστηκε βαθύτατα ἀπό τίς συνέπειες τῆς Ὀκτωβριανῆς Ἐπανάστασης τοῦ ἔτους 1917 καί τήν καθιέρωση στή Ρωσία τοῦ ἀθεϊστικοῦ καθεστώτος. Ἡ ἐπικοινωνία μέ τό χειμαζόμενο Πατριαρχεῖο Μόσχας γινόταν ὄλο καί πιό δύσκολη, ἐνῶ κάθε ἐξάρτηση ἀπό αὐτό, κατηγορούμενο γιά συνεργασία μέ τό ἀθεϊστικό καθεστῶς, ἀντιμετωπιζόταν μέ καχυποψία καί ἔντονη διστακτικότητα. Σέ αὐτό συνετέλεσε ἀργότερα καί τό ψυχροπολεμικό κλίμα μεταξύ τῶν δύο ὑπερδυνάμεων, πού καθιστοῦσε ἀδιανόητο τό γεγονός ἀμερικανοί πολίτες νά ὑπάγονται ἐκκλησιαστικά στή Μόσχα⁵.

Ἦδη ἀπό τό 1924, ὅπως γνωρίζετε, ἀποφασίστηκε ἡ «προσωρινή αὐτονομία» τῆς ἐν ΗΠΑ παρουσίας τῆς Ἐκκλησίας Ρωσσίας⁶. Ἡ Μόσχα ἀμφισβητοῦσε τήν κανονικότητά τους⁷ ἐνῶ αὐτοί μνημόνευαν τόν Πατριάρχη Μόσχας τυπικά ὡς ἐκκλησιαστική ἀρχή τους⁸. Δέν λησμονοῦμε ὅτι τό ἔτος 1946 ἔγινε μία προσπάθεια ὑπαγωγῆς ὑπὸ τόν τότε Πατριάρχη Μόσχας Ἀλέξιο Α', ἡ ὁποία δέν καρποφόρησε⁹. Ἀνάλογη προσπάθεια ἔγινε ξανά τό ἔτος 1966, ὅταν ὁ Μητροπολίτης

⁵ Βλ. Χριστουγεννιάτικο Μήνυμα τοῦ Μητροπολίτου Εἰρηναίου πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξου Πατριάρχες τό ἔτος 1966: «Even when the political relations between the two states are normal and friendly, the Church which is under the authority of a foreign leadership is suspected of being 'alien'. What can be said then about our situation, when the relations between the two political giants of our era, the Soviet Union and the United States of America, continue to be grounded in mutual distrust and competition?», *Orthodox America, 1794-1976, Development of the Orthodox Church in America*, New York 1976, σ. 269.

⁶ Κατὰ τήν 4^η Παναμερικανική Σύνοδο (Σομπόρ) (IVth All American Church Sobor) στὸ Νητηρόιτ, μεταξύ 20 Μαρτίου – 2 Ἀπριλίου 1924. Βλ. *Orthodox America, 1794-1976, Development of the Orthodox Church in America*, New York 1976, σ. 184.

⁷ «... the Metropolia not only had no support from its Mother Church but was denounced by the latter as "schismatic" and deprived of canonical basis», ἐν *Orthodox America, 1794-1976, Development of the Orthodox Church in America*, New York 1976, σ. 184

⁸ Ὁπ. παρ., σ. 185.

⁹ *Orthodox America, 1794-1976, Development of the Orthodox Church in America*, New York 1976, σ. 201.

Εἰρηναῖος ἀπευθύνθηκε πρὸς ὅλους τοὺς Ὀρθοδόξους Προκαθημένους¹⁰.

Εἶναι γνωστές οἱ ἐξελίξεις πού ὀδήγησαν στὴν ἀπόδοση τῆς ἀντικανονικῆς αὐτοκεφαλίας τῆς Μετροπόλια, τὴν ὁποία μόλις τὸ 1970 τὸ Πατριαρχεῖο Μόσχας μετονόμασε ἀπὸ «Russian Orthodox Greek Catholic Church of America» σὲ OCA¹¹.

Πέραν τοῦ ἐρωτήματος ἂν ἦταν κανονικὴ ἢ ἀπόδοση «αὐτοκεφαλίας» (τὴν ὁποία δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι ἀναγνώρισαν μόνο Ἐκκλησίες τῆς σοβιετικῆς σφαίρας ἐπιρροῆς¹²), τίθενται τὰ ἐρωτήματα:

- Ἡ ἐπιδίωξη τῆς τοπικῆς ἀπεξάρτησης τῆς Μετροπόλια ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία Μόσχας ὑπαγορευόταν ἀποκλειστικά καὶ μόνον ἀπὸ ἰδεολογικούς λόγους καὶ ἀπὸ ἐκκλησιολογικὴς ἀρχές περὶ τοπικότητος τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἦταν μία ἀναπόφευκτη ἐπιλογή καὶ ἀνάγκη τῆς νὰ ἀπεκδυθεῖ τὴν ἐνδεχομένη ὑπόψια ὅτι ὑπάγεται καὶ κατευθύνεται πνευματικά ἀπὸ μία Ἐκκλησία κράτους, τὸ ὁποῖο ἐθεωρεῖτο ἢ κυρία ἀπειλή κατὰ τῶν ΗΠΑ¹³.
- Σήμερα, μετὰ ἀπὸ 40 χρόνια, ἐπαληθεύεται ἢ ἄποψη τοῦ π. Ἰωάννου Meyendorff ὅτι: «Ἡ κριτικὴ τὴν ὁποία προκάλεσε ἢ αὐτοκεφαλία δὲν ὀφείλεται σὲ κανονικούς ἢ ἐκκλησιολογικούς λόγους, ἀλλὰ στὸ φόβο ὅτι ἡ ‘φυλετιστικὴ’ ἢ ἡ ἐθνοκεντρικὴ δομὴ τῶν ὑφισταμένων ‘δικαιοδοσιῶν’ θὰ ἀντιμετώπιζε στὸ ἐξῆς τὴν σοβαρὴ πρόκληση μιᾶς κανονικῆς καὶ ὑγιοῦς Ἀμερικανικῆς Ἐκκλησίας, ἢ ὁποία θὰ ἦταν τὴν ἴδια στιγμὴ ἐντελῶς ἀνοιχτὴ στὴ διατήρηση ὅλων τῶν ὑφισταμένων ἐθνικῶν

¹⁰ *Orthodox America, 1794-1976, Development of the Orthodox Church in America*, New York 1976, σσ. 267-269.

¹¹ Αὐτὸ ἀναφέρεται στὸ ἴδιο τὸ τηλεγράφημα τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξίου πρὸς τὸν Μητροπολίτη Εἰρηναῖο μὲ ἡμερομηνία 13 Ἀπριλίου 1970, διὰ τοῦ ὁποίου τοῦ ἀναγγέλλεται ἢ ἀπονομὴ τῆς «αὐτοκεφαλίας»: βλ. *Orthodox America, 1794-1976, Development of the Orthodox Church in America*, New York 1976, σ. 264.

¹² *Orthodox America, 1794-1976, Development of the Orthodox Church in America*, New York 1976, σ. 243.

¹³ Πρβλ. τὴν ἄποψη: «The Metropolia always experienced its separation from the Mother Church as forced upon it by events beyond its control, always looked forward with hope to the day of reunion and restoration of normal relations», ἐν *Orthodox America, 1794-1976, Development of the Orthodox Church in America*, New York 1976, σ. 261.

ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῶν διαφόρων ομάδων ὀρθοδόξων μεταναστῶν»;¹⁴

- Ἐκτιμοῦμε τὴν προσπάθεια τῆς ΟCA νὰ ἐδραιωθεῖ στὶς ΗΠΑ ἡ ἔννοια καὶ ἡ πραγματικότητα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ, ὅπως εἶπαμε παραπάνω, εἶναι ὄραμα καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Διερωτῶμαι μόνο ἐὰν μπορεῖ κανεὶς νὰ διεκδικήσῃ τοπικότητα ὅταν οὐσιαστικὰ ἀποτελεῖ μειονότητα, ὅταν ἔχει ἀγνοήσει ὅλες τὶς ἄλλες ἐκκλησίες.
- Διαβάζοντας τὴν Ἐγκύκλιο τῆς Ἱεραρχίας τῆς ΟCA, διὰ τῆς ὁποίας ἀνηγγέλθη ἐπισήμως τὸ ἔτος 1970 ἡ λήψη τοῦ «αὐτοκεφάλου» καθεστῶτος της, ὑπογράμμισα ὅτι τότε ἐτέθη ἕνας τριπλὸς στόχος:
 - ο «ὁ στόχος τῆς ἔνωσης ὅλων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῆς Ἀμερικῆς σὲ μία ἐκκλησία».
 - ο «ὁ στόχος τῆς ἐλεύθερης μαρτυρίας τῆς χριστιανικῆς πίστεως σὲ ὅλο τὸν κόσμο».
 - ο «ὁ στόχος τῆς πνευματικῆς αὐξήσεως ἀπὸ δυνάμεως εἰς δύναμιν, διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ ἁγίου πατρὸς Γερμανοῦ τῆς Ἀλάσκας».

Καὶ πάλι διερωτῶμαι ἐὰν σήμερα, μετὰ ἀπὸ 40 χρόνια, μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι ἐπετεύχθη κάποιος ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς στόχους. Ὁ πρῶτος στόχος εἶναι σαφές ὅτι δὲν ἐπετεύχθη. Ὅσο γιὰ τοὺς ἄλλους δύο στόχους, ἀπλᾶ διατυπώνω τὸ διπλὸ ἐρώτημα:

α) χρειάζεται ἡ ἀπόδοση αὐτοκεφάλου καθεστῶτος γιὰ νὰ ἐπιτευχθοῦν; Δὲν εἶχατε τὶς ἴδιες ἀκριβῶς δυνατότητες καὶ πρὸ τῆς λήψεως αὐτοῦ τοῦ καθεστῶτος;

καί, συναφῶς, β) οἱ ἄλλες ὀρθόδοξες ἐν ΗΠΑ παρουσίες, οἱ ὁποῖες δὲν ἔχουν αὐτοκέφαλο καθεστῶς, ὑστέρησαν σὲ τίποτε στοὺς τομεῖς αὐτοὺς τῆς ὀρθοδόξου μαρτυρίας στὸν κόσμον καὶ τῆς πνευματικῆς αὐξήσεως ἀπὸ δυνάμεως εἰς δύναμιν;

Συνοψίζοντας τὴν περὶ τῆς ἀποδόσεως «αὐτοκεφάλου» καθεστῶτος ταπεινὴ μου γνώμη, ἐπιτρέψτε μου νὰ πῶ ὅτι ἐκ τῶν πραγμάτων φάνηκε ὅτι στὴν Ἐκκλησία ὅσο καλὲς καὶ ἂν

¹⁴ The Standing Conference of Canonical Orthodox Bishops in America, in: America, 1794–1976, Development of the Orthodox Church in America, New York 1976, σ. 244.

εἶναι οἱ προθέσεις, ἡ παραβίαση τῶν ἱερῶν κανόνων σὲ καμία περίπτωση δὲν ἐπιφέρουν θετικὰ ἀποτελέσματα. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀντικανονικοτήτων ἀργὰ ἢ γρήγορα τὰ βρίσκουμε μπροστὰ μας, ὅπως ἔγινε προσφάτως (2009) μὲ τὶς ἀποφάσεις τῆς Δ' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως στὸ Σαμπεζὺ τῆς Γενεύης. Ἐνῶ δηλαδή ἡ ΟCA ξεκίνησε μὲ τὴν καθ' ὅλα ἐπαινετέα αἰσιοδοξία τῆς ἐνοποιήσεως ὅλων τῶν ἐν ΗΠΑ ὀρθοδόξων καὶ τῆς ἐδραιώσεως τῆς συνειδήσεως τῆς τοπικότητας αὐτῶν, σήμερα ἀποτελεῖ ἐμπόδιο καὶ πρόβλημα πρὸς ἐπίλυσιν, διότι δὲν εἶναι Ἐκκλησία ἀναγνωρισμένη ἀπὸ ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους. Καὶ αὐτὸ διότι συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρο 1 τοῦ Κανονισμοῦ Λειτουργίας τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων, ἐπικυρωθέντος ἀπὸ τὴν Δ' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξο Διάσκεψη: «Πάντες οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι ἐκάστης Περιοχῆς, ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς Δ' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως καθορισθεισῶν, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται ἐν κανονικῇ κοινωνίᾳ μετὰ πασῶν τῶν κατὰ τόπους αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, συγκροτοῦν ἰδίαν Ἐπισκοπικὴν Συνέλευσιν». Ἐπὶ πλέον, τὸ ἄρθρο 2γ τῶν ἀποφάσεων τῆς ὡς ἄνω Πανορθοδόξου Διασκέψεως, προβλέπει σὲ σχέση μὲ τὴν ὀρθόδοξη διασπορὰ ὅτι: «Αἱ ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων ἀποφάσεις θὰ λαμβάνωνται καθ' ὁμοφωνίαν **τῶν Ἐκκλησιῶν** αἱ ὅποια ἐκπροσωποῦνται εἰς τὴν συγκεκριμένην Συνέλευσιν».

Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ὀργάνωσε τὴν ἐκκλησιαστικὴν του δικαιοδοσίαν στὶς ΗΠΑ μετὰ τὴν μετοίκηση πιστῶν ἀπὸ τὶς περιοχὰς τῆς Θράκης, τοῦ Πόντου καὶ Μικρᾶς Ἀσίας, μετὰ τὴν μεγάλη καταστροφὴ πού βίωσε. Τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι φυσικὸ καὶ ἔχει τὴν ἱστορικὴν του ἐξήγησιν. Ἰδρυσε τὴν Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξο Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι τὴν ἰδρυσε γιὰ τοὺς Ἕλληνας τὸ γένος. Αὐτὸ ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου περιλαμβάνει ἄλβανούς, οὐκρανοὺς, καρπαθιώσους καὶ παλαιστινίους, χωρὶς ποτέ κανεὶς ἀπὸ αὐτούς νὰ αἰσθάνεται ἐξελληνιζόμενος ἢ μειούμενος ἀπὸ αὐτὸ τὸ γεγονός. Ὁ ἴδιος ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Πατριάρχης Μελέτιος Μεταξάκης στὸν ἐνθρονιστήριον λόγον του ὁμιλεῖ περὶ τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης πάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῆς διασπορᾶς, μὲ

ιδιαιτέρη μνεία τῶν πιστῶν τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν¹⁵. Ὁ ἐν λόγῳ Πατριάρχης ὄχι μόνο δὲν κάνει διάκριση τῶν πιστῶν ἀναλόγως τῆς ἐθνικῆς τους καταγωγῆς, ἀλλὰ παραπέμπει εὐθέως στὶς ἀποφάσεις τῆς Μεγάλης Συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἔτους 1872, ἡ ὁποία κατεδίκασε τὸν ἐθνοφυλετισμό. Ὑπενθυμίζω ὅτι ἡ ἐν λόγῳ Σύνοδος ἐκήρυξε σχισματικούς ὄσους ἔπηξαν «ἴδιον θυσιαστήριον» καὶ συνέστησαν «ἴδιαν φυλετικὴν παρασυναγωγήν», μὲ βάση δηλαδή καθαρῶς φυλετικά κριτήρια, τὰ ὁποία ἐκρίθησαν «... ὡς ἀντικείμενα τῆ διδασκαλίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι τῶν μακαρίων πατέρων ἡμῶν»¹⁶.

Ἡ μὴ δικαιοδοσιακὴ αὐτοτέλεια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς δὲν ἀπετέλεσε ἐμπόδιο γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ ὀργανωτικὴ πρόοδό της. Τουλάχιστον δὲν μπορεῖ κανεὶς σήμερα νὰ ἰχυρισθεῖ ὅτι ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ μας ὑστερεῖ σέ κάτι ἀπὸ τὴν «αὐτοκέφαλη» ΟCA σέ ὅποιονδήποτε τομέα. Ἀντιθέτως, εἶδαμε νὰ πραγματοποιοῦνται στὸ βίῳ της, χωρὶς νὰ παύσει νὰ εἶναι ἄμεση δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὸ ὄραμα τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ Anton Vladimirovich Kartashoff περὶ ἀποκαταστάσεως «τοῦ sobornost (τοῦτέστιν τῆς ὑπευθύνου συμμετοχῆς ὅλου τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, κλήρου καὶ λαοῦ, στὴ ζωὴ τῆς ἐκκλησίας) ἀπὸ τὴν κορυφὴ ἕως τὴ βάση...»¹⁷.

Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο πάντα μέ κατανόηση ἀντιμετώπισε τίς ἱστορικὲς δυσκολίες μέσα ἀπὸ τίς ὁποῖες διῆλθε ἡ ΟCA. Ὅταν αὐτὴ εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν ἀμφισβήτηση τῆς κανονικότητάς αὐτῆς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίᾳ τῆς

¹⁵ «Θὰ ἔπρεπε μόνον νὰ μνημονεύσωμεν ἔτι ὄνομαστὶ τῆς διοικήσεως τῶν ἐν διασπορᾷ ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν... καὶ ἔχει ὑποχρέωσιν κανονικὴν ἡ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ νὰ μεριμνήσῃ ταχέως ὅπως ἡ Ὄρθόδοξος Ἐκκλησία ἐμφανισθῆ καὶ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῆς διασπορᾷς τηροῦσα ἀπαρασαλεύτως τὴν κανονικὴν ἀρχήν, ἣν ἡ εἰς τὴν Βασιλεύουσαν ταύτην πόλιν πρὸ 50ετίας συνελθοῦσα μεγάλη Σύνοδος ἐκήρυξεν οὐσιώδη διὰ τὴν τήρησιν τῆς ἐνότητος τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. Εἶδον ἄλλως τε ἐξ αὐτοψίας τὸ πλεῖστον καὶ κράτιστον μέρος τῆς ἐν τῇ διασπορᾷ Ὄρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ κατενόησα ἐξ αὐτογνωσίας πόσον θὰ ἐξυψωθῆ τὸ τῆς Ὄρθοδοξίας ὄνομα ἰδίως ἐν τῇ μεγάλῃ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἐὰν τὰ ὑπὲρ δύο ἑκατομμύρια ὀρθοδόξων ὀργανωθῶσιν εἰς μίαν ἐνιαίαν Ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ὡς Ἀμερικανικὴ Ὄρθόδοξος Ἐκκλησία». Ἐφημερίδα «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια Κωνσταντινουπόλεως», ἔτος MB', ἀριθμ. 4, 29 Ἰανουαρίου 1922, σ. 30.

¹⁶ Ἀνδρέα ΝΑΝΑΚΗ, Μητροπολίτη Ἀρκαλοχωρίου, Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο: Ἀπὸ τὴν καταδίκη τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ (1872) στὸ Μακεδονικὸ Ἀγῶνα, «Ἀπόστολος Τίτος», Περ. Γ', τεύχ. 3, Δεκ. 2005, σσ. 91-92.

¹⁷ Orthodox America, 1794-1976, Development of the Orthodox Church in America, New York 1976, σ. 261.

Ρωσσίας ἐπί σοβιετικῆς ἐποχῆς, τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο διατήρησε ἐποικοδομητική συνεργασία καί κοινωνία. Ἀκόμη καί ὅταν παρά πᾶσαν ἔννοιαν κανονικῆς τάξεως πῆρε τό οὕτω καλούμενο «αὐτοκέφαλό» της, τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο τό εἶδε περισσότερο σάν μία διευθέτηση ἐκκρεμότητος μέ τό Πατριαρχεῖο Μόσχας καί δείχνοντας κατανόηση δέν διέκοψε, ἐφαρμόζοντας τήν ἐκκλησιαστική οἰκονομία, τήν κοινωνία μαζί της καί ἐξακολούθησε νά συλλειτουργεῖ μέ τούς ἱεράρχες της. Δέν θέλω σήμερα νά ἀναπτύξω τά κατά τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς ἐπιχειρήματα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τά ὅποια, ἄλλωστε εἶναι γνωστά καί ἔχουν καταγραφῆ. Θεωρῶ ὅμως καθῆκον μου νά ὑπογραμμίσω τά κοινά ὄραματα καί τίς κοινές μας ἀρχές, οἱ ὅποιες ἀδικοῦνται συνήθως καί χάνονται μέσα στήν δικαιοδοσιακή ἀντιπαράθεση, ἡ ὁποία μονοπωλεῖ συνήθως τίς σχέσεις μας. Ὑπενθυμίζω τὰ λόγια τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Εἰρηναίου, ὁ ὅποιος στὸ Χριστουγεννιάτικο Μήνυμά του πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξου Πατριάρχες τὸ ἔτος 1966 εἶπε ὅτι «... ἡ ἐνότητα μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ μόνο μέ μία συμφωνία μεταξύ ὄλων τῶν ἐθνικῶν ἐκκλησιῶν»¹⁸, ἐπομένως, ὄχι μέ μονομερεῖς ἐνέργειες ἀμφιβόλου κανονικότητος.

Τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο δέν ἤρθε στήν Ἀμερική ὡς ἐθνική Ἐκκλησία, γιά νά ἰδρύσει μία ἐθνική δικαιοδοσία, γιατί αὐτό εἶναι ἀντίθετο καί μέ τίς ἐκκλησιολογικές του ἀρχές καί μέ τήν ἴδια του τήν ταυτότητα, ἀλλά καί τήν ἱστορία του. Ἡ Ἀρχιεπισκοπή μας εἶναι «ἐλληνική» μέ τήν ἔννοια τήν ὁποία σας ἀνέλυσα στήν ἀρχή τοῦ λόγου μου, χωρίς αὐτό νά σημαίνει ὅτι θά καταργήσει καί θά καταπιέσει τήν ἐθνική καταγωγή, τή γλῶσσα καί τόν πολιτισμό τῶν πιστῶν πού συνιστοῦν τή δικαιοδοσία του, εἴτε εἶναι αὐτοί Ἕλληνες εἴτε ὄχι. Σὲ αὐτό ἄλλωστε νομίζω ὅτι συμφωνοῦμε¹⁹.

¹⁸ Orthodox America, 1794–1976, Development of the Orthodox Church in America, New York 1976, σ. 268.

¹⁹ Βλ. Message to All Orthodox Christians in America, 1970: «We firmly believe that this variety constitutes the richness of American Orthodoxy and that whatever is true, noble, inspiring and Christian in our various customs and practices ought to be fully preserved and, if possible, shared. Therefore, although we insist that the One Orthodox Church here must be the home of all, we equally stress that there must be no loss of our respective national and cultural heritages and certainly no domination of any group by any other but full equality, total trust and truly Christian brotherhood». Orthodox America, 1794–1976, Development of the Orthodox Church in America, New York 1976, σ. 277.

Τοῦ λόγου ὄντος περὶ τῆς Ἑλληνορθοδόξου Ἀρχιεπισκοπῆς στὴν Ἀμερική, θέλω νὰ ἀναφέρω ὅτι μπορεῖ κανεὶς νὰ συναντήσῃ ἐνορίες, ὅπου ὁμιλεῖται εὐρέως ἢ ἐλληνικὴ καὶ ὅπου οἱ ἱερεῖς ἀκολουθίαι εἶναι κυρίως στὴν ἐλληνικὴ ἢ σὲ δύο γλῶσσες: ἐλληνικὴ καὶ ἀγγλική. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ πολλὲς ἐνορίες ὅπου ἢ ἐλληνικὴ δὲν εἶναι ἐν χρήσει καὶ ὁμιλεῖται μόνο ἢ ἀγγλική. Μὲ ἄλλα λόγια, μπορεῖ κάποιος νὰ ἀποκομίσει τὴν ἐντύπωση μιᾶς κυρίαρχης ἐλληνικῆς ἐπιρροῆς στὴν ἐκκλησία, κάτι ποῦ ὅμως δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα.

Περαιτέρω θὰ ἤθελα νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχή σας στὸ ἐξῆς ἐπιχείρημα. Ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα εἶναι καὶ αὐτὴ θύμα τῆς ἀνόδου τοῦ ἐθνικισμοῦ καὶ ἐγίνε στόχος ἀκόμη καὶ στὶς ΗΠΑ μὲ ὄχημα τὴν ἰδέα τῆς ἀπεξαρτήσεως ἀπὸ τὶς Μητέρες Ἐκκλησίες. Ἡ ἐλληνικὴ ὅμως γλῶσσα δὲν εἶναι ἀπλὰ μία ἐθνικὴ γλῶσσα, ἀλλὰ ἡ γλῶσσα τοῦ Εὐαγγελίου, τῶν ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν πρωτοτύπων λειτουργικῶν καὶ λατρευτικῶν κειμένων τῆς Ὁρθοδοξίας.

Τελικά, διερωτῶμαι γιατί ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου δὲν μπορεῖ νὰ ἀποτελεῖ ἔκφραση ὅλης τῆς ἐνωμένης Ὁρθοδόξου παρουσίας στὶς ΗΠΑ, ἐπειδὴ φέρει στὸν τίτλο τῆς τὸν ὄρο «Ἑλληνική», ἐνῶ τὸ ἴδιο ἀξιώνει νὰ ἀποτελέσει ἢ ΟCA, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι μέχρι τὸ 1970 ἔφερε ἐπισήμως τὸν τίτλο «Ρωσική» (καὶ «Ἑλληνική») καὶ μέχρι προσφάτως διοικεῖτο ἀπὸ ἱεράρχες ρωσικῆς καταγωγῆς;²⁰

Ἡ ὑπό τὴν ἐννοια αὐτὴ «ἐλληνικότητα» δὲν ἀπετέλεσε ἐμπόδιο στοὺς πιστοὺς μας νὰ εἶναι γνήσιοι ἀμερικανοί,

²⁰ Βλ. ἐκφράσεις περὶ «... Russian leadership of the North American Church...» Orthodox America, 1794–1976, Development of the Orthodox Church in America, New York 1976, σ. 191. Τὸ ἴδιο παραδέχεται καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Εὐθύμιος τὸ ἔτος 1927: Ἐφημερίδα The Orthodox Catholic Review, τομ. 1, ἀρ. 4–5, Ἀπρίλιος–Μάιος 1927: «For a hundred years the Russian leadership and control over Orthodoxy in America was unquestioned...». Οἱ ἐκφράσεις αὐτὲς εἶναι σύμφωνες μὲ τὴν ἄποψη τοῦ Πατριάρχου Μόσχας Τύχωνος (1905): «In North America a whole Exarchate can easily be established, uniting all Orthodox national churches, which would have their own bishops under one Exarch, the Russian Archbishop». Orthodox America, σ. 268. Βεβαίως ὁ Μητροπολίτης Εἰρηναῖος τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1969 στὴν Ἐγκύκλιό του μὲ ἀφορμὴ τῆ συμπλήρωση 175 ἐτῶν ὀρθοδόξου παρουσίας ἐν Ἀμερική, λέγει ὅτι ἡ Μετροπόλια «was never Russian in the narrow meaning of the word: everyone who confessed Holy Orthodoxy... was received with love in its boundaries», ὅπ. παρ., σ. 297. Ἐδῶ ἐκφράζεται ἡ ὑγιὴς ὀρθόδοξη συνείδηση τοῦ ὀρθοδόξου ἱεράρχη, ὁ ὁποῖος τηρεῖ τὴν γεωγραφικὴ καὶ ὄχι ἐκκλησιολογικὴ ἀρχή. Τὸ ἐρώτημα, ὅμως, εἶναι γιατί ἡ ἴδια δυνατότητα δὲν ἀναγνωρίζεται στὸν ἱεράρχη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὁ ὁποῖος, ἄλλωστε ἔχει τὸ δικαίωμα αὐτὸ ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις Οἰκουμενικῶν Συνόδων;

ἀφοσιωμένοι πολίτες τῶν ΗΠΑ καὶ πρόθυμοι ὑπερασπιστές τῶν συμφερόντων της.

Εἶναι κατανοητὴ καὶ ἴσως δίκαιη ὡς ἓνα βαθμὸς ἢ δυσκολία ὠρισμένων νὰ δεχθοῦν τὸν ὄρο διασπορά, ὁ ὁποῖος ἐμπεριέχει τὸ στοιχεῖο τῆς προσωρινότητας. Ἀσφαλῶς γιὰ τὸ μέγιστο μέρος τῶν ὀρθοδόξων πιστῶν στὶς ΗΠΑ – ἀλλ’ ὄχι μόνο – τὸ στοιχεῖο τῆς προσωρινότητας τῆς ὑπάρξεώς τους στὶς περιοχὲς αὐτὲς ἀποτελεῖ ἀναχρονισμό. Ὅφειλουμε ὅμως νὰ κατανοήσουμε ὅτι ὅταν λέμε διασπορὰ δὲν ἀναφερόμαστε μόνο στοὺς ἀνθρώπους, στοὺς διεσπαρμένους δηλαδή, ἀλλὰ κυρίως – πλέον – στὸν γεωγραφικὸ χῶρο στὸν ὁποῖο ἔχει γίνεи αὐτὴ ἡ διασπορὰ. Ὑπὸ τὴν ἔννοια, λοιπόν, αὐτὴ δὲν εἶναι οὔτε ὑποτιμητικὸ οὔτε ἀναχρονιστικὸ νὰ ἀναφερόμαστε στὴν ἰδιαιτερότητα ἐνὸς γεωγραφικοῦ χώρου ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς ἀπόψεως μὲ ξεχωριστὴ ὁρολογία. Δὲν νομίζω ὅτι ὑπάρχει κανεὶς, ὁ ὁποῖος δὲν παραδέχεται ὅτι ἡ ποιμαντικὴ μέριμνα τῶν περιοχῶν ἐκτὸς τῶν γεωγραφικῶν ὀρίων τῶν τοπικῶν ἐκκλησιῶν ἀπασχολεῖ σήμερα ὀλόκληρη τὴν Ὀρθοδοξία καὶ πρέπει τοῦλάχιστον νὰ ὀρισθεῖ καὶ νὰ ὀνοματισθεῖ, ὡστε ἐν συνεχείᾳ νὰ ἀναλυθεῖ καὶ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ. Οἱ κάποτε διεσπαρμένοι, σήμερα εἶναι αὐτόχθονες, ριζωμένοι χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι ἄνθισαν καὶ καρποφόρησαν στὸν τόπο τους.

Αὐτὸ καθ’ ἑαυτὸ τὸ ἀμερικανικὸ ὄνειρο, τὸ ὁποῖο ἐπικαλεῖσθε δικαίως, δὲν προϋποθέτει τὴ διαγραφή τῆς ἱστορικῆς μνήμης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀνθρώπων πού τὴν ἀπαρτίζουν, ἀλλὰ προωθεῖ τὴ δημιουργικὴ σύνθεσή τους στὸ ἀνθηρὸ ψηφιδωτὸ πού λέγεται ΗΠΑ. «Θεωροῦμε αὐτὲς τὶς ἀλήθειες αὐτονόητες, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι πλασμένοι ἴσοι καὶ ἔχουν προικισθεῖ ἀπὸ τὸν Δημιουργὸ μὲ ἀναφαίρετα δικαιώματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι τὸ δικαίωμα τῆς ζῆς, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐπιδίωξης τῆς εὐτυχίας», λέει ἡ Ἀμερικανικὴ Διακήρυξη τῆς Ἀνεξαρτησίας. Ὁ Πρόεδρος Jimmy Carter ὅμως συμπληρώνει ὅτι «δὲν γινόμαστε ἓνα δοχεῖο ἀφομοίωσης, ἀλλὰ ἓνα ὄμορφο ψηφιδωτό. Διαφορετικοὶ ἄνθρωποι, διαφορετικὰ πιστεύω, διαφορετικοὶ στόχοι, διαφορετικὲς ἐλπίδες, διαφορετικὰ ὄνειρα»²¹. Ἀκολουθεῖ στὶς ἀπόψεις του αὐτὲς τὰ βήματα τοῦ Ἀντιπροέδρου Hubert H. Humphrey: «Ἔχει, εὐτυχῶς, πρὸ πολλοῦ παρέλθει ὁ καιρὸς πού οἱ ἄνθρωποι ἀρέσκονταν νὰ θεωροῦν τὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες

²¹ American 39th US President (1977-1981).

ώς ένα είδος δοχείου άφομοίωσης, τὸ ὁποῖο ἔπαιρνε ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου καὶ τὰ μετέτρεπε σὲ ὁμοίομορφους ἀμερικανούς. Εἴμαστε, νομίζω, σήμερα πολὺ πιὸ ὄριμοι καὶ σοφοί. Καθὼς καλωσορίζουμε ἕνα κόσμο ἕτεροτήτων, δοξάζουμε τὴν Ἀμερικὴ τῶν ἕτεροτήτων – τὴν ὅλο καὶ πιὸ πλούσια Ἀμερικὴ λόγω τῶν πολλῶν διαφορετικῶν καὶ ξεχωριστῶν νημάτων ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι ὑφασμένη»²².

Κατακλείοντας τὴν εἰσήγησή μου, θεωρῶ ὅτι οἱ ἀντικανονικότητες, ἔστω καὶ ὑπαγορευόμενες ἀπὸ ἱστορικὴ ἀνάγκη, δὲν ἀποτελοῦν ὀρθές ἐπιλογές, διότι πάντα θὰ ὀρθώνονται ἐνώπιόν μας στὴν πορεία γιὰ τὴν πανορθόδοξη ἐνότητα καὶ μαρτυρία.

Οἱ ἀποφάσεις τῆς Δ' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως ἀποτελοῦν ἱστορικὴ εὐκαιρία γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία καὶ στὴν Ἀμερικὴ νὰ ὑπερβεῖ τίς ἀνταγωνιστικὲς νοοτροπίες τοῦ παρελθόντος καὶ νὰ δεῖ ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο διέπεται ἀπὸ τίς ἴδιες ὑπερθενικὲς ἀρχές τόσο τῆς ΟCA ὅσο καὶ τῶν ΗΠΑ. Ὁ σεβασμὸς τῶν ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἡ τήρηση τῆς ὀρθόδοξου παραδόσεως καὶ πίστεως ἀποτελοῦν τὴ μόνη ἀσφαλὴ ὁδὸ ἐν Χριστῷ ἐνότητος καὶ προκοπῆς.

Στὴν προσφώνησή του πρὸς τοὺς Προκαθημένους τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν κατὰ τὴν Σύναξη τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 2008 στὸ Φανάρι, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ἠλεήθημεν ὑπὸ τοῦ Κυρίου νὰ ἀνήκωμεν εἰς τὴν Μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας πιστὸς συνεχιστὴς καὶ ἐκφραστὴς ἐν τῇ ἱστορίᾳ εἶναι ἡ Ἁγία Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία. Παρελάβομεν καὶ διατηροῦμεν τὴν ἀληθινὴν πίστιν, ὡς τὴν παρέδωκαν εἰς ἡμᾶς οἱ ἅγιοι Πατέρες διὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς μιᾶς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας. Κοινωνοῦμεν τοῦ αὐτοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Κυρίου ἐν τῇ μιᾷ Θεῖᾳ Εὐχαριστίᾳ, καὶ μετέχομεν τῶν αὐτῶν Ἱερῶν Μυστηρίων. Τηροῦμεν κατὰ βάσιν τὸ αὐτὸ λειτουργικὸν τυπικόν, καὶ διοικούμεθα ὑπὸ τῶν αὐτῶν Ἱερῶν Κανόνων. Ταῦτα πάντα διασφαλίζουν τὴν ἐνότητα ἡμῶν, καὶ παρέχουν θεμελιώδεις προϋποθέσεις διὰ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ.

²² American 38th US Vice President (1965-1969) and US Senator from Minnesota (1949-1964 and 1971-1978).

Παρά ταῦτα, ὀφείλομεν νά ὁμολογήσωμεν ἐν εἰλικρινείᾳ ὅτι ἐνίστε παρέχομεν τήν εἰκόνα ἑλλιποῦς ἐνότητος ὡς νά μή εἴμεθα μία Ἐκκλησία, ἀλλά συνομοσπονδία ἢ ὁμοσπονδία Ἐκκλησιῶν... Βεβαίως, ἡ ἀπάντησις εἰς τό ἐρώτημα τοῦτο, ἡ ὁποία συνήθως δίδεται, εἶναι ὅτι παρά τήν διοικητικήν κατάτησιν ἡ Ὁρθοδοξία παραμένει ἠνωμένη ἐν τῇ πίστει, τοῖς Μυστηρίοις κ.λ.π. Ἄλλ' εἶναι τοῦτο ἀρκετόν; "Ὅταν ἐνώπιον τῶν μή Ὁρθοδόξων ἐμφανιζώμεθα ἐνίστε διηρημένοι εἰς τούς θεολογικούς διαλόγους καί ἀλλαχοῦ ἢ ὅταν ἀδυνατῶμεν νά προχωρήσωμεν εἰς τήν πραγματοποίησιν τῆς πρό πολλοῦ ἀναγγελθείσης Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας· ἢ στερῶμεθα μιᾶς ἐνιαίας φωνῆς ἐναντι τῶν συγχρόνων προβλημάτων καί, ἀντ' αὐτοῦ, συγκροτῶμεν διμερεῖς διαλόγους ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων μετά τῶν μή Ὁρθοδόξων· ἢ ὅταν ἀδυνατῶμεν νά συγκροτήσωμεν ἐνιαίαν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐν τῇ λεγομένη Διασπορᾷ συμφώνως πρός τάς ἐκκλησιολογικάς καί κανονικάς ἀρχάς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν· πῶς δυνάμεθα νά ἀποφύγωμεν τήν εἰκόνα τοῦ μερισμοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας, καί δὴ καί ἐπὶ τῇ βάσει μή θεολογικῶν, κοσμικῶν κριτηρίων;

Ἔχομεν, ὅθεν, ἀνάγκην περισσοτέρας ἐνότητος, ὥστε νά ἐμφανιζώμεθα πρός τούς ἔξω οὐχί ὡς ὁμοσπονδία Ἐκκλησιῶν, ἀλλ' ὡς μία καί ἐνιαία Ἐκκλησία. Ὁ Θρόνος οὗτος διά μέσου τῶν αἰώνων, καί δὴ καί μετά τό Σχίσμα, ὅτε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἔπαυσε νά εὐρίσκεται ἐν κοινωνίᾳ μετά τῶν Ὁρθοδόξων, ἐκλήθη ἐκ τῆς κανονικῆς τάξεως νά διακονήσῃ τήν ἐνότητα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς πρωτόθρονος αὐτῆς, ὅπερ καί ἔπραξε διαχρονικῶς συγκαλέσας σειράν ὅλην πανορθόδοξων Συνόδων ἐπὶ κρισίμων ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων, ἔτοιμος δέ πάντοτε νά παράσχῃ τήν βοήθειαν καί συμπαράστασιν αὐτοῦ πρός ἐμπεριστάτους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, ὡς ἄκις τοῦτο ἐζητήθη ἀπ' αὐτοῦ. Διεμορφώθη οὕτω μία κανονική τάξις, διά τῆς ὁποίας ὁ συντονιστικός ρόλος τοῦ Πατριαρχείου τούτου ἐξησφάλιζε τό ἐνιαῖον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, χωρίς τό παράπαν νά παραβλάπτηται ἢ μειῶται ἡ αὐτοτέλεια τῶν κατά τόπους αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν διά τινος ἐπεμβάσεως εἰς τά ἐσωτερικά αὐτῶν. Τοῦτο, ἄλλωστε, εἶναι τό ὑγιές νόημα τοῦ θεσμοῦ τῆς αὐτοκεφαλίας, ὅτι, ἐνῶ διασφαλίζει τό αὐτοδιοίκητον ἐκάστης Ἐκκλησίας ὡς πρός τήν ἐσωτερικήν αὐτῆς ζωὴν καί ὀργάνωσιν, ἐπὶ θεμάτων ἀπτομένων τῆς ὅλης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῶν πρός τούς ἐκτός αὐτῆς σχέσεων

της ἐκάστη αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία, δέν ἐνεργεῖ αὐτοτελῶς, ἀλλ' ἐν συντονισμῶ μετὰ τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ἐάν ὁ συντονισμός οὗτος ἐκλείψῃ ἢ ἀτονίσῃ, ἡ αὐτοκεφαλία καθίσταται «αὐτοκεφαλισμός», τοὔτέστι παράγων διαιρέσεως καί οὐχί ἐνότητος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Καλούμεθα, λοιπόν, προσφιλέστατοι ἐν Κυρίῳ ἀδελφοί, νά συμβάλωμεν διά παντός μέσου εἰς τήν ἐνότητα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὑπερβαίνοντες πάντα τοπικισμόν ἢ ἐθνικοφυλετικόν πειρασμόν ὥστε νά ἐνεργῶμεν ὡς ἐνιαία Ἐκκλησία, ὡς ἐν κανονικῶς συγκεκροτημένον σῶμα. Τοῦτο δέν εἶναι βεβαίως εὐχερές. Δέν διαθέτομεν, ὡς συνέβαινε κατὰ τήν Βυζαντινήν περίοδον, πολιτειακόν παράγοντα ἐγγυώμενον – ἢ ἐνίοτε καί ἐπιβάλλοντα – τήν ἐνότητα ἡμῶν. Οὐδέ ἐπιτρέπει ἡ ἐκκλησιολογία ἡμῶν συγκεντρωτικήν ἐξουσίαν δυναμένην νά ἐπιβάλλῃ ἄνωθεν τήν ἐνότητα. Ἡ ἐνότης ἡμῶν ἐναπόκειται εἰς τήν συνείδησιν ἡμῶν. Ἡ συναίσθησις τῆς ἀνάγκης καί τοῦ χρέους ἡμῶν ὅπως ἀποτελῶμεν ἐν συγκεκροτημένον κανονικῶς σῶμα, μίαν Ἐκκλησίαν, εἶναι ἰκανή νά διασφαλίσῃ τήν ἐνότητα ἡμῶν, ἄνευ οἰασδήτινος ἕξωθεν ἐπεμβάσεως».

Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τήν προσοχή σας.